

Lastury a čas

Život na Zemi je velmi nedostatečně zdokumentován, pokud jde o období prekambria, zato nesmírně bohaté od doby přibližně před 520 miliony let. V kambriu a v ordoviku začínají totiž živé organismy vylučovat vápenaté skořápky, které posléze přetrvávají jako fosilie v geologických vrstvách.

195

Kdo si myslíte, že vás nechal vstoupit do té dimenze, do níž jste tak ponoření, až si myslíte, že jste se v ní a pro ni narodili, kdo si myslíte, že vám k ní otevřel přístup? To jsem byl já – *je slyšet, jak Qfwfq volá zpod lastury* –, já bídny měkkýš, jemuž je souzeno žít každým okamžikem jako věčný zajatec nekonečné přítomnosti. Netvařte se, že rozumíte, je to zbytečné, nemáte tušení, o čem to mluvím. Mluvím o čase. Nebýt mě, čas by neexistoval.

Abyste mi totiž dobře rozuměli, já neměl ponětí o tom, jak vypadá čas, ani jsem netušil, že vůbec něco takového jako čas existuje. Dny a noci se přese mě přelézaly jako vlny, zaměnitelné mezi sebou a všechny stejné, nanejvýš s nějakým náhodným rozdílem, jen samé nahoru dolů, a nebylo možné dát tomu smysl nebo řád. Ale když jsem si začal vytvářet lasturu, měl už můj záměr jistou spojitost s časem, chtěl jsem totiž svou přítomnost vyjmout z naleptávajícího roztočtu všech přítomností, držet ji mimo, stranou. Přítomnost ke mně přicházela v nejrůznějších podobách, ale jejich sled jsem nedokázal stanovit – příboje, noci, odpoledne, odlivy, zimy, čtvrtě měsíce, mořská dmutí, letní vedra. Báł jsem se, že se v tom ztratím, že se rozpadnu na tolik mě samých, kolik dílků přítomnosti se na mě hrnulo

jeden přes druhý, a ty, pokud vím, mohly být všechny současné a v každém z nich mohl kousek ze mě přebývat současně s ostatními.

Bylo potřeba, abych v té nezměrné kontinuitě začal dělat značky, abych stanovil sled intervalů, tedy čísel. Vápenatá látka, kterou jsem vylučoval a nutil ji otáčet se spirálovitě dokola, byla cosi, co nepřestávalo, ale zároveň oddělovalo okraj jednoho závitu spirály od okraje druhého závitu, a tak pokud jsem chtěl něco počítat, mohl jsem počítat ty závity. Zkrátka jsem zamýšlel vytvořit si čistě svůj čas, který bych sám řídil a který by byl uzavřený – takové hodiny, co se nemusejí nikomu zodpovídat z toho, kolik ukazují. Vytvořit si dlouhatánský, nepřetržitý čas lastury a pokračovat se spirálou donekonečna.

Vkládal jsem do toho všechny své síly a samozřejmě jsem nebyl jediný, spousta dalších se v téže době snažila vyrábět lasturu bez konce. Nezáleželo na tom, jestli se to povede mně, nebo někomu jinému, stačilo, aby kdokoli z nás dokázal zhotovit nekonečnou spirálu, a čas by existoval, přesně to by byl čas. Ale teď se musím zmínit o něčem, o čem se hrozně těžko mluví (a co se ještě hůř srovnává s faktem, že to já k vám tady hovořím): o čase, který nevydrží, který se rozpadne, rozdrolí jako písčiny břeh, o čase s fasetami jako krystaly soli, rozvětveném jako korálový útes, dřevem jako mořská houba (ale neřeknu vám, kterou dírou, kterou škvírou jsem se dostal sem). Spirála bez konce se nedala vytvořit, lastura rostla a rostla, až v určitou chvíli přestala, konec, byla hotová. Začala se někde jinde vytvářet nějaká jiná, v každém okamžiku začínalo růst tisíce lastur a tisíce jich rostly dál každým závitem spirály, ale všechny pak dřív nebo později růst přestaly, a vlny odnesly prázdnou schránku.

Marná snaha, čas odmítal trvat, byla to drolivá látka, jíž bylo souzeno se rozpadnout, to jen my si dělali o čase iluze, které měly stejné trvání jako nepatrná spirála lastury, byly to střepiny času, každá jiná a každá zvlášť, jedna tady, druhá tam, navzájem nespojitelné a nesrovnatelné.

A na pozůstatcích naší urputné námahy se usazoval písek, který čas písku v nepravidelných poryvech větru nadzvedal a zase nechával dosednout, aby pohřbil prázdné lastury pod dalšími nánosy v lůnu náhorních plošin, střídavě se vynořujících a zase mizejících, když moře zaplavovalo pevninu a pokrývalo ji dalšími prázdnými lasturami. Tak se z naší porážky uhnětla látka, z níž je svět.

Jak jsme měli tušit, že pohřebiště všech našich lastur je tou pravou lasturou, tou, kterou jsme se ze všech sil snažili vytvořit a o níž jsme se domnívali, že se nám to nepodařilo? Teď už je jasné, že vyrábět čas obnášelo právě porážku našeho úsilí ho vyrobit. Jenže my nepracovali pro sebe, nýbrž pro vás. To my měkkýši jsme jako první chtěli trvat v čase, a přitom jsme své bohatství – čas – darovali těm tak nestálým obyvatelům provizoria, lidstvu, které by to nebyt nás nikdy nenapadlo. Teprve když se v průřezu zemské kůry ukázaly naše schránky opuštěné už před třemi sty, pěti sty miliony let, otevřela se před vámi vertikální dimenze času a vy jste se vymanili ze stále stejné rotace hvězd, k níž jste nadále přiřazovali běh svého fragmentárního bytí.

Já neříkám, část zásluh máte i vy, dokázali jste přečíst, co bylo psáno mezi řádky v sešité země (no prosím, už zase používám jako vy metaforu, nedá se nic dělat, jak jde o něco napsaného, jsme na vašem území a ne na mém), podařilo se vám rozluštit načmáraná písmena naší koktavé abecedy, roztroušená po tisíciletých intervalech ticha, a sestavit z toho souvislý projev, v němž je řeč o vás. Ale řekněte mi, co byste z toho vyčetli, kdybychom to tam my nevědomky nevepsali, nebo kdybychom si uvědomovali, oč jde, ale nechtěli to napsat (dál používám vaše metafory, když už jsem u toho) nebo vyznačit, kdybychom my nechtěli být znakem, vztahem, spojením mezi námi a ostatními, tedy čímisi, co je něčím samo o sobě, ale nebrání se být pro ostatní něčím jiným...

Někdo musel začít. Nejenom něco dělat, ale udělat to ze sebe, udělat ze sebe něco, být tím, co dělá, a zařídit, aby všechno odho-

zené, pohřbené bylo znamením něčeho jiného – otisk rybí kostry v jílu, zuhelnatělé ropné lesy, otisk tlapy texaského dinosaura v bahně z období křídy, kousky oblázků ze starší doby kamenné, ostatky mamuta od Berezovky se zbytky pryskyřníků spásaných před dvanácti tisíci lety mezi zuby, Willendorfská venuše, zříceniny Uru, svitky Esejců, langobardské kopí bez hrotu na Torcellu, templářský chrám, poklad Inků, Zimní palác a Smolný institut, vrakoviště aut...

Na základě našich přerušovaných spirál jste vytvořili nepřerušovanou spirálu, které říkáte dějiny. Nevím, jestli se máte nad čím radovat, není na mně, abych to posoudil, pro mě to je jenom čas otisku, stopa po našem nezdařeném úsilí, odvrácená strana času, rozvrstvení pozůstatků, schránek, nekropolí a katastrů, to, co se ztratilo, a tím zachránilo, co se zastavilo, a tím vás dostihlo. Vaše dějiny jsou opakem těch našich, opakem dějin toho, co se pohybovalo, ale nikam nedošlo, toho, co se ztratilo, aby mohlo trvat – ruky, která modelovala nádobu, polic, co shořely v Alexandrii, výslovnosti písaře, těla měkkýše, které vylučovalo lasturu...